

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
Кафедра екологічного права і контролю

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Олександр ЗАПОРОЖЧЕНКО

«13» *сг* 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Стратегія сталого розвитку

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 101 Екологія

Освітньо-професійна програма: «Екологія та охорона навколишнього середовища»

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку».
Одеса: ОНУ, 2024. 15 с.

Розробник: Владимірова Олена, кандидат географічних наук, доцент кафедри
екологічного права і контролю

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екологічного права і
контролю

Протокол № 1 від «29» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри Олексій БУРГАЗ

Погоджено із гарантом ОПП «Екологія та охорона навколишнього
середовища» Тамерлан САФРАНОВ

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)
факультету гідрометеорології і екології

Протокол № 1 від «13» вересня 2024 р.

Голова НМК Ангеліна ЧУГАЙ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Затверджено на засіданні кафедри екологічного права і контролю

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри Олексій БУРГАЗ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Затверджено на засіданні кафедри екологічного права і контролю

Протокол № _____ від «____» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів - 3/3 годин - 90/90 змістових модулів - 1/1	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 101 Екологія Рівень вищої освіти: <i>Другий (магістерський)</i>	Обов'язкова дисципліна	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	2-й
		<i>Семестр</i>	
		3-й	3-й
		<i>Лекції</i>	
		28 год.	8 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16 год.	4 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		46 год.	78 год.
		Форма підсумкового контролю: Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни - формування у студентів основ цілісного екоцентричного світогляду щодо напрямів подальшого розвитку цивілізації, шляхів гармонізації екологічних, економічних та соціальних аспектів людської діяльності як на глобальному так й на локальному і місцевому рівнях, а також сучасних підходів щодо кількісної оцінки сталості управлінських рішень у подальшій професійній діяльності.

Завдання: вивчення сутності та основних понять і принципів концепції сталого розвитку; поняття біосфери як динамічної системи; основні відомості про глобальні екологічні проблеми людства – ресурси і розвиток, антропогенні впливи на біосферу; якісні і кількісні критерії стійкості розвитку і моделювання розвитку суспільства; економічні, соціально-політичні, екологічні та етичні проблеми розвитку; проблеми прийняття управлінських рішень.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування загальних **компетентностей**, що зазначені у ОПП «Екологія та охорона навколишнього середовища»:

- K01 - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
K02 - здатність приймати обґрунтовані рішення;
K03 - здатність генерувати нові ідеї (креативність);
K07 - здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети;
K14 - здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування;
K20 - здатність вибрати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.

Результати навчання:

- P012 - знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, сталого розвитку і методології наукового пізнання;
P021 - демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища;
P022 - вибрати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов;
P032 - критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття з різних предметних галузей для вирішення практичних задач і проблем екології;
P041 - знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проектів в умовах суперечливих вимог;
P071 - знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- поняття та властивості екосфери, принципи її розвитку як динамічної системи;
- основні закономірності розвитку відкритих стаціонарних систем;
- основні відомості про глобальні проблеми сучасної цивілізації (економічні, ресурсні, соціально-політичні, екологічні та демографічні);
- взаємозв'язків між факторами розвитку суспільства.

вміти:

- аналізувати наукові передумови формування принципів сталого розвитку;
- застосовувати принципи системного аналізу до певних ситуацій;
- оцінювати можливості реалізації стійкості систем;
- аналізувати об'єктивну екологічну ситуацію та виявляти фактори, що негативно впливають на екосистеми;
- визначати пріоритетність соціально-економічних впливів на ті чи інші зміни екосистем;

- оперувати індикаторами сталого розвитку для оцінювання стійкості розвитку;
- визначати основні характеристики освіти для сталого розвитку та з'ясувати роль екологічної освіти у формуванні екологічного світогляду соціуму.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретично-концептуальні засади сталого розвитку людства

Тема 1. Вступ. Об'єкт и структура курсу. Логічна схема побудови курсу та його основні задачі. Роль і місце людини в екосфері. Антропоцентризм и екоцентризм як світоглядні парадигми розвитку людства.

Тема 2. Системний підхід в макроекології. Системний підхід та системний аналіз. Визначення. Ієрархія матеріальних систем. Тенденції взаємодії. Класифікація систем. Еколого-економічні системи, їх особливості. Головні властивості та принципи організації складних систем. системні закони макроекології.

Тема 3. Системні кризи екосфери. Екологічна криза. Соціальна та демографічна криза. економічна криза споживання. Криза цивілізації та її наслідки.

Тема 4. Вибір концепції розвитку людства. Історичний шлях до розуміння нової парадигми розвитку людства. ратний огляд сучасних концепцій розвитку цивілізації. концепція біотичної регуляції навколишнього середовища. Основні положення концепції сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	Очна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		л	с	ср		л	с	ср
Змістовий модуль 1. Теоретично-концептуальні засади сталого розвитку людства								
Тема 1. Вступ	12	6	2	4	23	2	1	20
Тема 2. Системний підхід в макроекології	20	6	2	10	23	2	1	20
Тема 3. Системні кризи екосфери	20	6	4	10	18	2	1	15
Тема 4. Вибір концепції розвитку людств	38	10	8	22	26	2	1	23
Разом за змістовим модулем 1	90	28	16	46	90	8	4	78
Усього годин	90	28	16	46	90	8	4	78

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Теоретично-концептуальні засади сталого розвитку людства			
1	Тема 1. Формування концепція сталого розвитку. Наукові передумови формування принципів сталого розвитку	2	0,5
2	Тема 2. Системний підхід у стратегії сталого розвитку	2	0,5
3	Тема 3. Аналіз концепцій розвитку людства	4	1
4	Тема 4. Прогнози світового розвитку в моделях Римського клуб. Римський клуб: еволюція основних ідей. Сучасні «стратегії виживання».	2	0,5
5	Тема 5. «Стратегія освіти для сталого розвитку» економічної комісії ООН для Європи (ЄЕК ООН). Мета і завдання освіти для сталого розвитку.	2	0,5
6	Тема 6. Україна в контексті переходу на засади сталого розвитку. Національні особливості переходу України на шлях сталого розвитку.	2	0,5
7	Тема 7. Індикатори сталого розвитку	2	0,5
Разом за змістовим модулем 1		16	4
Усього годин		16	4

6. Теми практичних занять (не передбачено)

7. Теми лабораторних занять (не передбачено)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ Види завдань	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Теоретично-концептуальні засади сталого розвитку людства			
1	Тема 1. Два принципу побудова відносин суспільства і природи - антропоцентризм і екоцентризму. Роль і місце людини в біосфері	4	15
2	Тема 2. Системний підхід і системний аналіз	10	20
3	Тема 3. Аналіз складових глобальної екологічної кризи	10	20
4	Тема 4. Підходи до розробки індикаторів сталого розвитку. Приклади агрегованих індикаторів стійкого розвитку. Основні особливості індикатора справжніх заощаджень.	5	6
5	Тема 5. Проблеми формування нової екологічної культури суспільства. Поняття «ноосфери» в різних концепціях.	10	8
6	Тема 6. Роль екологічної освіти і освіти задля сталого розвитку України.	4	8

7	Тема 7. Стратегічне планування сталого місцевого розвитку	3	6
	Усього годин	46	78

У межах дисципліни «Стратегія сталого розвитку» здобувачі можуть виконувати завдання самостійної роботи як у традиційних формах (опрацювання літератури, індивідуальних завдань, тощо), так і через зарахування результатів неформальної та інформальної освіти.

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю.

Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання	Дотично до Компетентності, теми та/або результати навчання, що формуються)
Вступ до сталого розвитку https://www.coursera.org/learn/sustainability	P041
Консалтинг з питань сталого розвитку https://www.coursera.org/learn/sustainability-consulting	P041
Сталі продовольчі системи https://www.coursera.org/learn/sustainable-food-systems	P041
Екосистемні послуги: метод сталого розвитку https://www.coursera.org/learn/ecosystem-services	P041
Оцінка стійкості забудованого середовища https://www.coursera.org/learn/built-environment-sustainability-assesment	P012, P071
Кар'єра у сфері сталого розвитку https://www.coursera.org/learn/sustainability-careers	P012, P071

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні «Стратегія сталого розвитку».

Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.

В межах дисципліни «Стратегія сталого розвитку» оцінювання результатів неформальної та інформальної освіти здійснюється згідно з критеріями табл. 1.

таблиця 1 - Критеріїв оцінювання результатів неформальної освіти

Вид діяльності здобувача	Орієнтовний обсяг (год./кредити ECTS)	Критерії виконання	Кількість балів	Форма зарахування
Онлайн-курс (Prometheus, Coursera, EdEra тощо)	30 год. (1 кредит)	100% виконаних завдань	10 балів	Поточний контроль / самостійна робота
		88% виконаних завдань	9 балів	
		70% виконаних завдань	7 балів	
Професійне стажування (на підприємстві, в установі)	від 2 тижнів (≈1–2 кредити)	Повне проходження з довідкою	8–10 балів	Самостійна робота / модульний контроль
Професійний тренінг / воркшоп	8–12 год.	Участь і сертифікат	3–4 бали	Поточний контроль
	20–30 год.	Участь і сертифікат	5–7 балів	Поточний контроль
Курси з громадянської освіти / академічної доброчесності	5–10 год.	Успішне завершення з сертифікатом	2–3 бали	Бонусні бали
Додаткові онлайн-курси (МООС, спецкурси)	15–20 год.	Виконання завдань на ≥80%	4–6 балів	Самостійна робота
Участь у науково-практичній конференції / семінарі	1–2 дні	Довідка/сертифікат про участь	2–4 бали	Бонусні бали
Публікація тез конференції чи наукової статті (за тематикою дисципліни)	—	Наявність опублікованих матеріалів	до 10 балів	Підсумковий контроль / бонусні бали

Максимальна кількість балів зарахованих результатів неформальної/інформальної освіти не повинна перевищувати 20% від підсумкової оцінки за дисципліну.

Викладач здійснює експертну оцінку відповідності змісту здобутих компетентностей до навчальної програми.

За потреби викладач може проводити співбесіду зі здобувачем для підтвердження рівня засвоєних результатів.

9. Методичне навчання

Словесні: лекції, розповідь, пояснення, бесіда.

Наочні: ілюстрація (у тому числі PowerPoint / мультимедійні презентації). **Семінарські:** усні доповіді, самостійні письмові завдання (PowerPoint презентація).

10. Форми контролю і методи оцінювання

Протягом засвоєння навчальної дисципліни студенти мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони порівно розподіляються, а потім підсумовуються.

Змістовий модуль:

- робота на лекціях (28 балів);
- робота на семінарських заняттях (72 бали).

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затвердженої шкали. Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувай освіти	
Відмінно 90 - 100 5.	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувай здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконанім; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

	зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	
Добре 85 - 89	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни.	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Задовільно 70 - 74	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причиннонаслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобуває має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.

	суттєві помилки	
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Що є предметом вивчення навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку»?
2. Що є об'єктом вивчення навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку»?
3. Ким і коли вперше була висунута Концепція сталого розвитку?
4. Що означає поняття «екосфера»?
5. Що означає поняття «соціосфера»?
6. Що означає поняття «техносфера»?
7. Що означає поняття «біосфера»?
8. Домінуючим чинником еволюції людини стала:
9. Які обставини визначають особливе місце і особливу роль людини, людського співтовариства у функціональній структурі екосфери?
10. Яка наука вивчає загальні закономірності трансформації речовини, енергії і інформації в економіці природи і в економіці людського суспільства?
11. До чого зводиться принцип антропоцентризму до?
12. Чому відповідає принцип біоцентризму?
13. Що передбачає принцип екоцентризму?
14. Яка ідеологія стала передумовою глобальної екологічної кризи?
15. Визначте дві моделі техногенного типу економічного розвитку.
16. В чому полягає суть екологізації економіки?
17. Наскільки порядків швидкість розвитку цивілізації (соціосфери) більш ніж швидкість еволюції біоти?
18. Що називають системою?
19. Що називають елементом системи?
20. Скільки функцій має певний ранг системи?
21. Що називають підсистемою?
22. Що є головною особливістю системного аналізу?
23. Які основні задачі системного аналізу?
24. Яка кінцева ціль системного аналізу?
25. Які закономірності функціонування систем?
26. В якому вигляді емерджентність виявляється в системі?
27. При яких умовах зростає ентропія системи?
28. Що таке самоорганізація системи?
29. Одночасна наявність яких властивостей забезпечує розвиток системи?
30. Що таке саморозвиток системи?
31. Що таке гомеостаз?

32. Ієрархічна структура.
33. Стійкість можна визначити як:
34. На які 2 групи ділять всі системи по характеру взаємодії з навколишнім середовищем?
35. Що таке відкриті системи?
36. Що таке закриті системи?
37. Що таке динамічна система?
38. Що таке біфуркація?
39. Що таке Еколого-економічна система?
40. Найважливіша і найістотніша ознака глобальної екологічної кризи
41. Основні причини неминучості глобальної екологічної кризи.
42. Були лі екологічні кризи в історії Землі і людства?
43. Антропогенні фактори опустелювання:
44. Що належить до глобального потоку забруднювачів екосистем?
45. Які фактори породжують системний кризи екосфери?
46. Чи може біосферна катастрофа відбутися раніше, ніж реально позначиться ресурсна криза хоча б по якому-небудь виду ресурсів?
47. Чи приведе глобальна екологічна криза до кризи цивілізації?
48. Вкажіть зону дестабілізації навколишнього середовища, де практично повністю зруйновані всі екосистеми.
49. Яка тенденція на сьогодні у динаміці кількості бідних у світі?
50. Вкажіть, в яких країнах продовжує нарощуватися приріст населення.
51. Що є основним чинником що викликав «демографічний вибух»?
52. Автор теорії, згідно з якою неконтрольоване зростання народонаселення повинне призвести до голоду на Землі.
53. Які причини світової продовольчої кризи?
54. В 2019 р. населення Світу налічує 7,7 млрд. На скільки воно, за прогнозами, зросте до 2050 року?
55. У яких країнах величина витрат (здобування сировини, переробка і створення відходів) найбільша?
56. Вкажіть, для якої групи країн показник ВВП на душу населення найменший.
57. Чим обумовлено зміну клімату, як одного з чинників екологічної кризи?
58. Що необхідно щоб жити у згоді з природою?
59. Що означає поняття «глобалізація»?
60. У якої з організацій системи ООН головною метою є охорона довкілля?
61. Коли до міжнародного ужитку увійшло поняття «sustainable development»
62. Форум, на якому була затверджена як керівництво до дії концепція «сталого розвитку».
63. Коли і де був прийнятий План виконання рішень щодо реалізації концепції сталого розвитку?
64. Яка з Концепцій розвитку є діючою на даний час?
65. Що розуміється під екорозвитком?
66. При яких умовах можливий Сталий розвиток?
67. У який з перелічених Концепції розвитку вперше були сформульовані ідеї

порівняння економічного розвитку з можливостями природних систем?

68. Що таке стійкий розвиток?

69. Автор, що розвивав концепцію ноосфери.

70. У основі якої Концепції розвитку лежить правило 1%?

71. Що виражає Екологічна (асиміляційна) місткість біосфери?

72. Хто вперше запропонував поняття екологічного імперативу?

73. В чому полягає принцип екологічного імперативу?

74. Яке рівняння лежить в основі демографічної моделі?

75. Якими є складові індексу людського розвитку?

76. Що таке індикатори сталого розвитку?

77. Що таке екологічний слід?

12. Розподіл балів, які отримують студенти

У ході поточного контролю студент може отримати максимальну оцінку (100 балів). Відповідь під час заліку теж оцінюється за 100-бальною шкалою. Загальна оцінка з навчальної дисципліни – це є середнє

Змістовий модуль 1				Підсумковий контроль (залік)	Загальна оцінка
T1	T2	T3	T4		
25	25	25	25	100	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	A	зараховано
85-89	B	зараховано
75-84	C	
70-74	D	зараховано
60-69	E	
35-59	FX	не зараховане з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховане з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку». Одеса: ОНУ, 2025. 13 с.

2. Силлабус навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку». Одеса: ОНУ, 2024. 4 с

14. Рекомендована література

Основна

1. Степаненко С.М., Владимірова О.Г. Стратегія сталого розвитку: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2019. 175 с.
2. Якименко І.Л., Петрашко Л.П., Димань Т.М., Салавор О.М., Шаповалов Є.Б., Галабурда М.А., Ничик О.В, Мартинюк О.В. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: Підручник. Київ: НУХТ, 2022. 337 с.
3. Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г., Ракоїд О.О. Стратегія сталого розвитку: Підручник / За редакцією професора В.М. Боголюбова. Київ: ВЦ НУБІПУ, 2018. 446 с.
4. Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optim

Додаткова

1. Добровольський В.В., Безсонов Є.М., Непеїна Г.В., Крисінська Д.О., Сербулова Н.А. Стратегії сталого розвитку: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 160 с.
2. Боголюбов В.М. Формування змісту освіти в інтересах сталого розвитку суспільства / Високоякісна, доступна, випереджальна освіта. URL: http://blogs.lb.ua/kiev_2025/121320_visokoyakisna_dostupna_viperedzh.html.
3. Концепція регіональної системи освіти для сталого розвитку. URL: http://dea.gov.ua/chapter/konceptsiya_regionalnoi_sistemi_osviti_dlya_stalogo_rozvitku
4. Цілі сталого розвитку. URL: <http://sdg.org.ua/ua/>
5. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року: Аналітична доповідь. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/RIA_complete-report_ukr.pdf.
6. ESG-стратегії: з чого варто їх розпочати вже зараз. URL: <https://ecolog-ua.com/news/esg-strategiyi-z-chogo-var-to-yih-rozpochaty-vzhe-zaraz>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/about>.
2. Офіційний сайт ООН. URL: <http://www.un.org>.
3. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. URL: <http://wdc.org.ua/uk>.
4. Club of Rome: Homepage URL: <http://www.clubofrome.org/>.
5. Українська асоціація Римського клубу. URL: <http://www.clubofrome.org.ua/pro-asotsiatsiyu/tsili-ta-zavdannya/>.
6. Сталий розвиток України. URL: <http://www.sd4ua.org/golovnitimi-stalogo-rozvitku/>.

7. Журнал ECOBUSINESS. Екологія підприємства. URL:
<http://www.ecolog-ua.com>.
8. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL:
<http://www.menr.gov.ua>.
9. Програма ООН з навколишнього середовища. URL:
<http://www.unep.org>.
10. Європейський екофорум. URL:<http://www.eco-forum.org>.
11. Всеукраїнська екологічна ліга. URL: <http://www.ecoleague.net>.
12. Наукова бібліотека Одеського національного університету. URL:
<https://lib.onu.edu.ua/>